

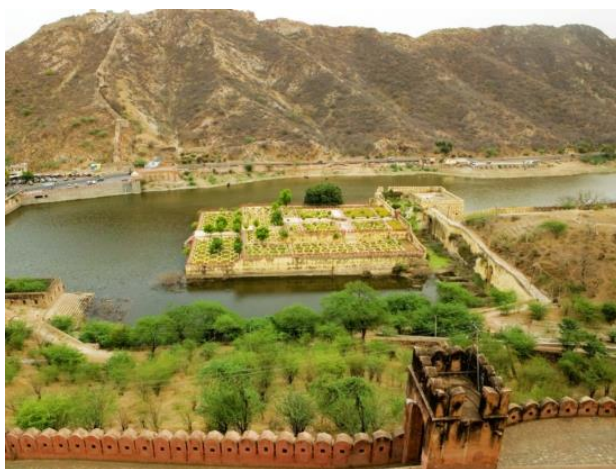
آشنایی با برخی آداب و رسوم مردم هندوستان

سرزمین‌های واقع در مشرق زمین مهد آداب و رسوم و سنت‌های کهن هستند. یکی از کشورهایی که فرهنگ و سنت‌های قدیمی دارد هندوستان است.

هند یا هندوستان با نام رسمی جمهوری هندوستان، کشوری در جنوب آسیا است که پایتخت آن دهلی نو است.

هند از شمال باختری با پاکستان؛ از شمال با چین، بوتان، نپال و تبت؛ و از شمال خاوری با برمه و بنگلادش همسایه است.

بیشتر سرزمین هند پست و هموار است و رشته کوه هیمالیا که در شمال کشور قرار دارد باعث شده است که رطوبت و ابرهای باران‌زا به شمال آسیا نفوذ نکند و در نتیجه هند کشوری پر باران و مرطوب و دارای خاک بسیار حاصل‌خیز است. این موضوع باعث شده است که این کشور بتواند جمعیت بسیاری را در خود جای دهد.

هند دومین کشور پر جمعیت دنیا پس از چین به شمار می‌آید. بندر بمبئی با جمعیتی نزدیک به ۱۴ میلیون، پرجمعیت‌ترین شهر هند است.

هند دارای تاریخ و فرهنگ بسیار کهن و پربراری است که به ۳۰۰۰ سال پیش از میلاد می‌رسد. هند سرزمین نژادها، زبان‌ها، آیین‌ها و فرهنگ‌های فراوان و گوناگون است. در هند صدها زبان و هزاران گویش و لهجه وجود دارد. علاوه بر دو زبان هندی و انگلیسی که در قانون اساسی این کشور زبان رسمی اعلام شده است. ۲۲ زبان دیگر در یک یا چند ایالت موقعیت زبان رسمی را دارند.

جاذبه‌های توریستی و مناطق دیدنی

از جاذبه‌های توریستی هند می‌توان از قلعه‌های سرخ‌رنگ دهلی و آگرا یادگار امپراطوران مغول و کاخ‌های مایسور و جیپور و معابد مطبق کلکته و کاخ‌های مهاراجه و بنای تاریخی و بی نظیر مرمین تاج محل و جزیره زیبای گوآ نام برد.

قوم آریا

حدود ۳۵۰۰ سال پیش قومی که خود را آریا (Arya) یعنی نجیب و شریف می‌خواندند، از آسیای مرکزی به اطراف رود سند (در جنوب پاکستان کنونی) مهاجرت کردند و با پیشروی به سوی مشرق، سرزمینی را که بعدها هندوستان نامیده شد، در معرض تاخت و تاز خود قرار دادند. در همان روزگار دسته‌ای دیگر از قوم آریا به سرزمینی مهاجرت کردند که پس از آن ایران نام گرفت. دسته‌های دیگری از قوم آریا به اروپا رفتند. بنابراین آریا نامی است که به نیاکان مشترک اقوام ایرانی و هندی اطلاق شده است. کسی که وابسته و از تبار قوم آریا باشد آریایی، آریین یا آریان می‌نامند.

زبان آریایی

درباره زبان اصلی اقوام آریایی، اطلاعات مستندی وجود ندارد ولی زبان‌های پس از مهاجرت آنان که زبان‌های هند و اروپایی نامیده می‌شود، با یکدیگر نزدیکی دارند.

زبان قوم آریایی هندوستان سانسکریت یعنی خوش ترکیب خوانده می‌شود که با زبان اوستایی همچنین پارسی باستان و زبان‌های اروپایی خویشاوندی دارد و این قرابت کمک زیادی به دانش زبان شناسی کرده است.

آیین هندوئیسم

آیین هندو (Hinduism) شکل تحول یافته‌ای از آیین برهمنی است که به تدریج در قرون هشتم و نهم به صورت کنونی در آمد.

هندوئیسم، هندوگرایی یا آئین هندو میلیون‌ها پیرو دارد. هندوگرایی پس از مسیحیت و اسلام سومین آیین بزرگ جهان است.

هشتاد درصد از جمعیت میلیاردی هندوستان پیرو آیین هندو هستند و حدود ۳۰ میلیون نفر دیگر از پیروان هندوئیسم نیز در دیگر کشورها زندگی می‌کنند.

خدایان ودایی

هندوان به عده بی‌شماری از خدایان آسمانی و زمینی با اسما و صفات عجیب و غریب معتقدند و به آنها کرنش می‌کنند و برای هر یک بتخانه‌های با شکوهی می‌سازند.

این خدایان با هم خویشاوندی سببی و نسبی دارند و ویژگی‌های جسمی و روحی هر یک به تفصیل و با ذکر جزئیات در کتب مقدس و فرهنگ دینی هندوان آمده است.

اعتقاد به جلوه‌گری خدایان به شکل انسان و حیوان در ادوار مختلف، نیز بسیار جلب نظر می‌کند دسته بندی خدایان در ارتباط با طبقات اجتماعی نیز معهود است. برخی از معروف ترین خدایان هندو عبارتند از: اگنی (Agni) یعنی آتش؛ وارونا (Varuna) یعنی آسمان؛ ایشوار (Isvara) یعنی قادر (فرمانروای) متعال؛ رودرا (Rudra) یعنی وحشتناک؛ راما (Rama) یعنی دلپذیر؛ کریشنا (Krishna) یعنی آبی پر رنگ؛ یاما (Yama) یعنی ارا به ران؛ اشوین (Asvin) یعنی اسب سوار.

تبعیض عجیب طبقاتی در بین هندوان

حدود قرن ششم ق. م در اوج اقتدار روحانیان هندو (برهمنان) نظام طبقاتی شدیدی پذیرفته شد که مدت ۲۵۰۰ سال سایه سنگین خود را بر کشور پهناور هندوستان افکنده بود و هنوز هم بقایای آن وجود دارد.

پژوهشگران طبقات اجتماعی را کاست (Caste) می‌خوانند که واژه‌ای پرتغالی و به معنای نژاد است.

در این نظام چهار کاست اصلی وجود داشت:

۱. برهمنان (Brahmanas)، طبقه روحانیون؛

۲. کُشاتریاها (Kshatrias)، طبقه شاهان، شاهزادگان و جنگاوران؛

۳. ویشیایاها (Vaisyas)، طبقه بازرگان و دهقانان؛

۴. شودراها (Sudras)، طبقه کارگران.

معاشرت افراد یک طبقه با طبقات دیگر شرعا و عرفا ممنوع بود، به خصوص طبقه اخیر که هر گونه تماس، حتی نگاه کردن افراد طبقات بالا به این گروه، گناه کبیره شمرده می‌شد.

نجنس‌ها (بومیان هندوستان)، فروتر و پست‌تر از این چهار طبقه بودند که بومیان غیر آریایی هندوستان بودند.

افراد این طبقه به هیچ وجه حق نداشتند در محله‌های آن طبقات چهارگانه تردد کنند و هرگاه از باب ضرورت برای حمل زباله به اماکن آنان می‌رفتند، موظف بودند با صدای بلند حضور خود را اعلام کنند که مبدا نگاه افراد طبقات بالا به این گروه بیفتد. در این صورت، بیننده باید با غسل خود را طاهر و پاک می‌کرد.

داد و ستد نیز از راه دور، با گذاشتن پول در مکانی و تقاضای متاع با فریاد و اختفای کامل انجام می‌گرفت.

گوش دادن به تلاوت کتاب‌های مقدس نیز بر آنان حرام بود و اگر فردی از ایشان در این مورد استراق سمع می‌کرد، برای مجازات، سرب مذاب در گوش او می‌ریختند.

هرگونه اقدامی برای کم کردن فاصله طبقات چهارگانه (و حدود ۲۰۰۰ طبقه فرعی که به تدریج در ضمن آن چهار طبقه پدید آمده) و دفاع از نجس‌ها، خلاف شرع و غیرمقبول بود. خوشبختانه این سنت اجتماعی در سال ۱۹۵۵ رسماً لغو شد و تنها جلوه‌هایی از آن باقی است.

تقدس رود گنگ

رود خروشان گنگ به معنای تندرو که در بخش بزرگی از هندوستان جریان دارد، از تقدس بالایی برخوردار است و غسل کردن در آن، به خصوص در شهر بنارس (Benares)، عبادتی مهم شمرده می‌شود. در یکی از این مراسم‌ها که هر دوازده سال یک بار انجام می‌شود در بهار ۱۳۷۷ حدود ۱۰ میلیون هندو در آن شرکت کردند.

احترام به گاو

هندوان گاو را مقدس‌ترین حیوان می‌دانند و مجسمه آن را در منازل و معابد و میادین شهرها نصب می‌کنند.

گاوها در خیابان آزادانه راه می‌روند و حتی میوه و سبزی‌های مغازه‌ها را می‌خورند. راه‌بندان ایجاد می‌کنند بدون اینکه کسی مزاحمشان شود.

خوردن گوشت گاو و استفاده از پوست آن ممنوع است و هنگامی که گاوی می‌میرد، آن را با مراسم مذهبی به خاک می‌سپارند. احترام به گاو به سایر حیوانات و حشرات نیز گسترش پیدا کرده است.

نوشیدن ادرار گاو و سرگین آن برای تبرک و تطهیر درونی معمول است و هندوان گاهی برای به دست آوردن ادرار گرم و تازه گاو، ظرف به دست در مراتع دنبال گاوها راه می‌افتند و ساعت‌ها منتظر می‌مانند.

Namaskar

این کلمه یادآور متداول‌ترین و مشهورترین نوع سلام و علیک در هند است که در هنگام خوش‌آمدگویی و یا خداحافظی به کار می‌رود. در این شیوه سلام کردن، کف دو دست را به هم می‌چسبانند و در زیر صورت به سمت بالا نگاه می‌دارند و کمی خم می‌شوند و سپس به شخصی که دیده‌اند به این روش سلام می‌کنند.

مردم هندوستان معتقدند که چسباندن دو دست به یکدیگر نشانه همفکری و همرنگی با شخص مقابل است و از طرفی دست راست را مظهر روح و طبیعت معنوی انسانی و دست چپ را نشانگر جهان مادی و جسم انسانی می‌دانند و با این حرکت می‌خواهند یکی بودن جسم و جان خود را به شخص مقابل بدهند.

Tilak

تیلاک نشان مذهبی‌ای است که آن‌ها بر روی پیشانی خود می‌گذارند و معتقدند برای آن‌ها سعادت، خیر و برکت به ارمغان می‌آورد. این نشان معمولاً از خمیر قرمز رنگی که ترکیبی از زردچوبه، زاج سفید، ید و کافور است تهیه می‌شود و سپس به صورت لکه‌ای کوچک در بین ابروان گذاشته می‌شود. به عقیده مردم هند، این نقطه از پیشانی محل خرد نهفته، تمرکز و عقل انسانی است. در ضمن از نظر مسائل عبادی هم کانون مهمی به حساب می‌آید و از طرفی آن را چشم سوم وجود خود می‌دانند و تمام مراسم مذهبی آن‌ها با گذاشتن تیلاک و چند دانه برنج با انگشت نشانه شست روی این نقطه انجام می‌شود. در ضمن این رسم در بعضی مواقع برای خوش‌آمدگویی یا وداع با میهمان هم دیده می‌شود.

Arati

انجام این سنت نشانی از عشق و تکریم است و در شرایط و موقعیت‌های متفاوت چون ستایش و درخواست برکت از خدا، تولد کودکان، خوش‌آمدگویی به میهمان، شرکت در محافل شعری و سرود و خوش‌آمدگویی به عروس و داماد جدید به فراخور موضوع استفاده می‌شود.

روش کار هم بسیار ساده است؛ پنج لامپ یا چراغ کوچک را با کره یا روغن پر می‌کنند و در سینی فلزی کوچکی قرار می‌دهند. در کنار آن نیز صدف حلزونی با آب پر می‌شود و اطرافش را با گل و برگ تزئین می‌کنند. بخور کافور هم به عنوان عطر سینی استفاده می‌شود و در نهایت سینی تهیه شده به حالت چرخان در محافل ذکر شده حرکت داده می‌شود تا ارواح شیطانی و تأثیرات چشم‌های شیطانی از آن مجلس دور شود.

حلقه‌های گل

درست کردن حلقه‌های گل در هند بسیار مرسوم است. در هنگام نشان دادن ادب و احترام بیشتر دسته‌گل‌هایی از یاس سفید با گل‌های جعفری یا همیشه بهار (نارنجی رنگ) تهیه می‌کنند. و به شکل ریسمانی به هم می‌بافند و ته آن را گره می‌زنند و آن را در مراسم مختلف بر گردن کسی که می‌خواهند به او احترام بگذارند می‌اندازند. استفاده از حلقه گل در مراسم ازدواج بسیار مرسوم است.

سنجاق روی بینی

سنجاق روی بینی که یک نگین براق است، مظهر اخلاص و نشان ازدواج و تأهل زنان هندی است. اگرچه با گذشت زمان این زینت مورد استفاده دخترها هم قرار گرفته است.

Mangalsura

گردنبندی است بر گردن زنان متأهل و معادل حلقه ازدواج در غرب و سایر کشورها است. گردنبند فوق معمولاً از دو رشته کوتاه از مهره‌های سیاه و آویزان از طلا است. در روز عروسی این گردنبند توسط داماد بر گردن عروس آویخته می‌شود تا دانه‌های سیاه آن عروس خانم را در مقابل شیطان حفظ کند.

Shakna-Paula

دستبندی است که از مرجان قرمز و صدف تهیه می‌شود که در مجلس عروسی به دست عروس خانم بسته می‌شود. مفهوم این دستبند در میان مردم هند این است که با این دستبند داماد به عروس قول می‌دهد تا او را خوشبخت کند و او را همیشه دوست داشته باشد. هندی‌ها به این دستبند، دستبند عشق می‌گویند.

آداب و رسم غذا خوردن در هند

هندی‌ها آداب خاصی در مصرف غذا دارند، آنان در غذا خوردن اسراف نمی‌کنند، زیرا معتقدند با افراط در غذا دچار تنبلی شده و این امر مانع رشد فکری و جسمانی‌شان می‌شود.

از سویی دیگر سعی می‌کنند غذای مصرفی‌شان به چرخه طبیعت بسیار نزدیک باشد. به همین دلیل غذاهایی چون ماهی و گوشت را که برای به‌دست آوردن آن باید موجود زنده‌ای را کشت و در نتیجه باعث برهم زدن چرخه طبیعت می‌شود را مانع آرامش روح و نیایش با خدا می‌دانند.

از آداب جالبی که دارند، با دست غذا خوردن است که هیچ طبقه‌ی خاصی را هم شامل نمی‌شود، هندی‌ها معتقدند برای غذا خوردن نباید واسطه‌ای وجود داشته باشد تا انرژی بین غذا و انسان در تعامل باشد.

سمبوسه نیز غذایی آشنا و پرتعداد است که بیشتر به صورت عصرانه مصرف می‌شود و در خیابان‌ها می‌توان شاهد دستفروش‌هایی بود که سمبوسه می‌فروشند.

در کل اینگونه معروف است که طبقات محروم و پایین غذاهای تندتری مصرف می‌کنند و غذاها در طبقات بالا از درجه تندی کمتری برخوردار است.

هندوها معتقدند که گاو ماده را نباید کشت و گوشت این حیوان مفید و مقدس را نباید خورد، این یکی از دلایلی است که آنان از گوشت حیواناتی چون بز، گاو نر و گوسفند استفاده می‌کنند. البته مصرف گوشت در بین هندی‌ها چندان پسندیده نیست، حتی امروزه هم می‌توان هندوهایی را دید که در طول زندگی‌شان هرگز گوشت مصرف نکردند.

ازدواج در آیین هندو

ازدواج دو خانواده و نه فقط دو فرد. در "سیخ فیت" (sikh faith) در شرق هند برخی ازدواج‌ها از قبل تعیین شده و برخی بر اساس عشق و علاقه است. وقتی دو نفر خواهان ازدواج با هم هستند این بدین معنا است که دو خانواده با هم ازدواج می‌کنند و نه فقط آن دو فرد. عروس نیز طبق سنت قرمز می‌پوشد (سفید در فرهنگ هند بیانگر مرگ است) و داماد کت کرم‌رنگی را که "اتچکین" نامیده می‌شود همراه با عمامه قرمز رنگی می‌پوشد.

پدر دختر، عروس و داماد را از طریق قرارداد یک گوشه از لباس عروس در دستان داماد به یک دیگر منتقل می‌کند.

داماد چهار مرتبه با کمک برادران عروس و سه عموها عروس را به دور کتاب مقدس می‌چرخاند. بعد از اتمام چهارمرتبه چرخش آن دو زن و شوهر محسوب می‌شوند. کشیش دعای خیرشان را نثار آن دو می‌کند و بعد به زوج نصیحت می‌کنند که چگونه زندگی کنند و چگونه در زندگی جدید مشترکشان عشق بورزند. این زوج دو بدن با یک روح هستند.

در هند سنت‌های ازدواج متفاوتی وجود دارد و در نواحی مختلف هند سنت‌های متفاوتی وجود دارد و با این حال در تمام نواحی ازدواج عمل بزرگی در زندگی هر فرد در هر مکان و با هر سنتی می‌باشد.

* زن وفادار به همراه شوهر فوت شده خود می‌سوزد ، هندوان جسد مردگان خود را می‌سوزاند و خاکستر آن را بر روی گنگ بر باد می‌دهند. سنت مذهبی این بود که هنگام سوزاندن جسد مرد فوت شده، همسر وی نیز به نشانه وفاداری میان توده‌های هیزم می‌خوابید و همراه شوهر می‌سوزد و برای تشویق زنان به این امر به وی لقب ستی (Sati) به معنای بانوی وفادار و بافضیلت عطا می‌شد. اگر احیاناً زنی تاب و تحمل این فداکاری را در خود نمی‌یافت پس از مرگ شوهر موی سر خود را می‌تراشید و جلای وطن می‌کرد.

*راه رفتن روی آتش

یکی از عجیب‌ترین مراسم دنیا راه رفتن روی آتش است که هر ساله در جنوب هند و در یک جشن بزرگی که مانند جشن‌های شکرگزاری می‌ماند انجام می‌شود؛ در این مراسم افراد باید با پای برهنه بر روی آتش قدم بردارند و این درحالی است که نباید روی ذغال‌های داغ بدونند. مراسم به گونه‌ای است که باید کاملاً راحت و به آرامی روی آتش قدم برداشت؛ در این مراسم هر ساله افراد زیادی نیز بر اثر سوختگی راهی بیمارستان می‌شوند

*گاوبازی

شاید با شنیدن این مراسم به یاد اسپانیا بیفتید اما در هند نیز هر ساله مراسمی به این صورت برگزار می‌شود که ۱۰۰ برابر از همتای اسپانیایی‌اش خطرناک‌تر است؛ این مراسم که در روز جشن برداشت محصول انجام می‌شود تعدادی از خطرناک‌ترین گاوها در میان مردم رها می‌شوند و البته هیچ ایمنی نیز در مورد تماشاگران وجود ندارد و در انتهای آن نیز نه گاو را می‌بندند و نه آن را می‌کشند.

تا به حال بیشتر از ۲۰۰ نفر در طی ۱۰ سال گذشته در این مراسم جانشان را از دست داده‌اند.

*انداختن نوزادان

هر ساله در آخرین ماه میلادی تعداد زیادی بچه از بام یک معبد در هند به پایین انداخته می‌شوند تا نوزادها در زندگی خودشان از سلامت کافی و شانس برخوردار باشند؛ این معبد که نزدیک به ۶۰ متر ارتفاع دارد هر ساله مملو از جمعیت‌های بیشماری می‌شود که می‌خواهند فرزندان‌شان را به پایین پرتاب کنند؛ این مراسم به عنوان یکی از مراسم‌های بسیار خطرناک و عجیب در دنیا شناخته می‌شود که چند بار تا مرز تعطیلی نیز رفته است.

*آویزان شدن با قلاب

این عمل به تنهایی شاید خیلی مورد خاصی نداشته باشد اما هندی‌ها در گذشته یک رسم بسیار ناخوشایند داشتند؛ افرادی که دوست داشتند این کار را انجام دهند در روزهای خاصی از سال و بدون هیچ دلیل خاصی خودشان را از جایی آویزان می‌کردند. در این مراسم باید قلاب‌هایی را وارد بدنشان می‌کنند تا از سطح زمین جدا شوند؛ این مراسم که باعث جراحات بسیار زیادی می‌شد چندی است که توسط دولت این کشور ممنوع شده است.

*قل خوردن روی غذا

در معبد اصلی شهر کارناتکا در جنوب هند وقتی وارد شوید به شما دستور می‌دهند تا روی زمین بخوابید و قل بخورید؛ این مراسم در حالی انجام می‌شود که روی زمین دور ریخته‌هایی از غذاهای معبد قرار دارد و به گفته هندی آنها این کار باعث می‌شود تا به بیماری‌های پوستی دچار نشوید؛ دولت هند این مراسم را نیز به علت غیر بهداشتی بودن و همچنین خرافات آن ممنوع اعلام کرده است.

*جشن هولی

همان جشن نوروز در میان مردم هندوستان است. این جشن به مدت پنجاه روز در فصل بهار برگزار می‌شود. هندیان در معابد هر روز از گولال، پودر رنگی، برای استحمام مذهبی خدایان استفاده می‌کنند. آیین این جشن طی دو روز به انجام می‌رسد.

در روز اول در هنگام غروب یا شب هنگام آتشی بزرگ روشن می‌شود. قبل از آن، آتش بزرگ دیگری بر روی مکانی که از قبل آماده شده، روشن می‌شود و تمثالی از هولیکا که از خیزران و بوریا ساخته شده در حرکتی دسته جمعی و منظم به همراه خوانندگان و نوازندگان

محلی به وسیله برهمن‌ها به محل حمل می‌شود. تمثال در وسط آتش گذارده می‌شود و دستیار برهمن هفت بار آن را طواف می‌کند و قبل از اینکه آنرا آتش بزنند، اشعاری را در ستایش هولی ذکر می‌کند.

* جشن هالی

در شب اولین روز جشن هالی آتشی درست کرده و درحالی که دور آن می‌چرخند آب بر روی زمین می‌ریزند. همچنین مرسوم است ظرفی پر از دانه‌های جو در زیر این آتش برشته می‌کنند و پس از خاموش کردن آتش بذرها را می‌خورند.

در روز دوم ابتدا بصورت دسته جمعی می‌رقصند و بعد لباسهایشان را عوض کرده، شروع به بازی با رنگ می‌کنند در این مراسم رسم بر آن است که لباسی به رنگ سفید پوشید. در این روز آبهای رنگی که در سطل ریخته اند را بر روی هم می‌پاشند و یا پودرها را بصورت خشک به سر و صورت یکدیگر می‌ریزند و آب رنگی را در داخل بادکنک ریخته و آن را به طرف هم پرت می‌کنند. و دیگر آنکه خاکستر آتشی که از دیروز به جا مانده است را در داخل همان سطلهای آب رنگی ریخته و بر روی هم می‌پاشند. باور عامه بر این است که خاکستر این آتش می‌تواند انسان را از بیماریها محافظت کند.

نکاتی برای مسافران

برای مسافرانی که به هند سفر می کنند، کار سخت تر است چون هندی ها دنیایی از آداب و رسوم عجیب دارند که ممکن است برای ما اصلا قابل هضم نباشد. بخشی از این آداب و رسوم را اینجا برایتان آورده ایم:

آداب و رسوم مردم هند

- هنگام صرف غذا در هندوستان هرگز محتویات بشقاب غذای خود را به هیچ کس حتی همسر خود تعارف نکنید. این عمل در هند بسیار توهین آمیز محسوب می شود. در فرهنگ هندی اعتقاد بر این است که خوراک زمانی که توسط یک نفر لمس می شود، برای دیگران آلوده است و نباید به دیگری تعارفش کرد.
- هندی ها با دست راست غذا می خورند. از نظر آنها دست چپ کثیف است و هرگز برای رد و بدل غذا به کار نمی رود. از این رو اگر در رستوران هنگام سرو غذا پیشخدمت با دست چپ سرویسی به آنها ارائه کند، این رفتار را نوعی بی حرمتی دانسته به شدت آزرده می شوند.
- سر از نظر هندی ها مقدس ترین قسمت بدن است و نباید توسط افراد دیگر لمس شود. برای همین بهتر است در مواجهه با کودکان هندی به قصد نوازش اصلا به سرشان دست نزنید.
- در هند، طبقات محروم و پایین غذاهای تندتری مصرف می کنند و غذاها در طبقات بالا از درجه تندی کمتری برخوردار است.
- هندی ها کمتر از مردم دیگر فرهنگ های آسیایی لبخند می زنند و فقط زمانی که خوشحالند یا در شرایط خوشایندی قرار می گیرند، لبخند می زنند.
- انعام در هند مرسوم است. بیشتر هتل های بزرگ و رستوران های درجه یک ۱۰ درصد هزینه ارائه خدمات را به صورت حساب اضافه می کنند و باربران و رانندگان تاکسی توقع انعام دارند.
- وقت شناسی در هند زیاد مرسوم نیست و هندی ها برقراری ارتباط با طرف مقابل را که ممکن است شریک کاری یا مهمان باشد مهم تر از وقت شناسی می دانند.
- هندی ها زیاد دوست ندارند که مستقیم به طرفشان «نه» بگویند و معمولا از گفتن اخبار بد پرهیز می کنند.